

აკაკის ღვინი

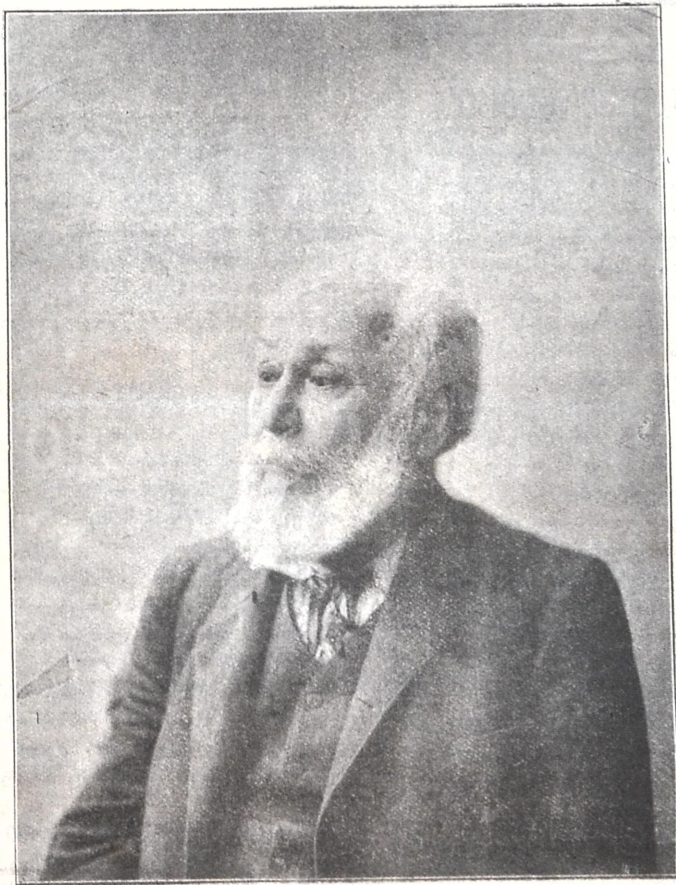
№ 2

საქართველოში

სალიტერატურო მხატვრული კლამანსი ვალერიან გუნიას გამოცემა

1136

მომბ კრისტოში

ცა და ქვეყანა
შავ ღრუბლებს ეპყრათ.
მძლავრი სატანა
სიკვდილოთან ერთათ

არეს დაჭროლა
და დედამიწას
გრგვინვა გაჭონდა:
დევილსიშართლეს ამ ქვეყანაზე
ბინა არ ჰქონდა.
მაგრამ გაირღვა

ლამის წყვილიდი.
და გაღმოეშვა
სხივი დიადი.
აყვავდა ვარდი
ბადრი თვალადი...
გაცოცხლდა არე

და სხივთა თანა გადმოშვებული
 ანგელოსთ დასი გამოჩნდა ცაზე;
 ასტყდა ჩოჩქოლი უცნაურობის
 და ხმა გაისმა მთელს ქვეყანაზე:
 „აიღსდექი ერო! და იხარებდეთ
 დღეს ტვირთ-მძიმენო! აღაპყართ ხელი,
 ილოცეთ ღმერთი: ბეთალოაში
 იშვა იესო ნაზარეტელი!“
 არემ მოსძახა ანგელოსთ კრებულს
 და მუნ სატანა
 შავ-ღრუბელთთანა
 მუხით, ხარხარით შთაინთქა უფსკრულს.

ი. მკვიდლიშვილი

უხელოდ ბედნიერი

როცა ტანჯვაში გხედავ უბედურს
 არ შუძლდება უნდა ვიტანჯო:
 მსურს ჩემი ყოფნა შენსასა ჰგევანდეს
 თუნდა ძალ-ღონე ტყუილად ვხარჯო.
 ბედნიერადა თავს მაშინა ვგრძნობ
 და აღარ მარცხენის ხმა იღუმალი.
 ჩემი ტაიქიც უღალავად რბის
 და არ ეღვევა მუხლებში ძალი.
 თამამად ვაღვამ მიწაზე ფეხებს,
 ამაყადა სძგერს გული ბედ-კრული,
 თავს მაღლა ვიღებ, მხრებში ვსწორდები
 კაცი ვარ-მაშინ, ვაყკაცი სრული.
 ია და ვარდი გულზე მასხია,
 ნეტარებასა განიცდის სული.
 ებრიყვდები ამით: ვითომ შველია,
 რომ შენს ტანჯვის ღროს მეც ვიტანჯები,
 შველა მგონია სახსარ-დაღეულს
 რადგან უბრალოდ მე ვიხარჯები.
 თვისევე ოცნებით მოტყუებულნი
 შავ-ბედნიანი ბედნიერ გზდები.
 რად არის ასე, ეს თქვენ გაიკეთ,
 თავს რად ვატყუებ, რისათვის ვსცდები?!

ვაჟა-ფშაველა

საჭირგორმოტო საპითხეგი

III

მამული, თუ სასუფიველი?

(იუბილეს გამო)

ყოველი ნაბიჯი ადამიანის ცხოვრებაში არჩე-
 ვანზეა დამოკიდებული. სურვილთა, გრძნობათა და

გზათა შორის ადამიანი იძულებულია, აირჩიოს ერ-
 თი, მხოლოდ ერთი აირჩიოს.

დედას, პატარა ბავშვის დედას, სურს სიამოვნე-
 ნება, განცხრომა, მაგრამ იძულებულია, თავისი სურ-
 ვილი გულში ჩაიკლას, შუალამისს ბავშვს მიხე-
 დოს, სახლში დაარჩეს, რომ პაწია არცებას არ და-
 აკლდეს მოვლა.

ქვეშაირტების მძებნელი ხშირად უყუარდებს
 რეტორტებს, წიგნებს, კლამს, რათა ხალხს გა-
 უძღვდეს წინ ბრძოლის ველზე... თავისს პირადს
 სიამოვნებას სწირავს ზეარაკად ხალხის ბედნიერე-
 ბასა.

ხშირად სიცოცხლით სავეს და სიცოცხლის
 მოყვარული ადამიანი მკერდს მიუშვებს ტყვიას,
 ჰკლავს თავისსვე ხელით საყვარელ არცებას.

არა ერთი მაგალითი, ყოფილა პირშიშო შვილი
 შეუწირავთ რაიმე მიზნისათვის...

ყველა ეს ხორციელის ხორციელისათვის შე-
 წირვაა, აქაურ ცხოვრების ერთის მხრის მტლად
 დადებაა მეორე მხარისათვის, უფრო ხშირად კი
 საიქიო, ზეციერის ცხოვრებისათვის.

მაგრამ თითქმის წარმოუდგენელი უნდა იყოს
 ზეციური ნეტარება შესწიროს ადამიანს საამქვეყ-
 ნო ცხოვრებას.

ვისც სწამს სასუფიველი... საუყუნო ნეტა-
 რება, უფალთან, უზენაეს ძალისთან პირდაპირის
 კავშირის დაქერა, თითქმის არც კი უნდა დაფიქ-
 რდეს არჩვენის ღროს...

მაგრამ ჩვენს ისტორიას მართლაც რომ ყო-
 ლია ისეთი ადამიანები, რომელთაც შეუწირავთ ერი-
 სათვის თვით სულიც კი.

ასეთს ადამიანებზე განსაკუთრებულის ყურად-
 ლებით შედგება აკაკი, მათ უძღვის საუკეთესო
 ნაწარმოებს; მათ ექომაგება და მათს თეორიასაც-
 კი აღდგენს და ავრცელებს.

ასეთს ადამიანებში პრომეთეს სისხლი სჩქეფს,
 პრომეთესი, რომელმაც კოლოპოსზე ნეტარებას კაცთა
 ბედნიერება არჩია და ღმერთთა სამყოფიდან ქვეყნად
 მოიტანა ცეცხლი, ბერკეტი კაცობრიობის განვითა-
 რებისა.

თვით აკაკისს ვერვინ იტყვის, ნამდვილი ქრის-
 ტიანი არ იყოს. რა თქმა უნდა, მას ბევრი
 ცრუ მორწმუნეობა არა სწამს,—ეს ხომ არც ქრის-
 ტიანობაა—მაგრამ ყოველი სიტყვა გაქედნილი
 კაცთმოყვარეობით, უმწყოთადმი სიბრალულოთ, სა-
 თნოებით.

მაგრამ ვაგლახ ამ წმინდა გრძნობას, ამ პრინ-
 ციპებს, თუ ისინი შეეჯახნენ ერის ინტერესებს:

მაშინ ღრმა სიყვარული სიძულვილად იქცევა და სათნოება—სიმკაცრედ.

ავილოთ, თუ გნებავთ, პოემები: „თორნიკე ერისთავი“ და „ბავრატ—ღიღი“. სწორეთ ამ პოემებში აღნიშნული მხარე აქაის პოეზიის უფრო ნათელიყოფილია.

თორნიკემ, უებარმა სპასილართ უხუცესმა მოვალეობა უკვე მოიხიდა ქვეყნის წინაშე. მოხუცდა. სულზე ფიქრის დრომაც მოაუწია. თუმცა მისიავე სიტყვით „ხორციელ ნეტარებას“ ჰპარგავს თან შეზრდილითა, მეფისა და სამშობლოს მიტოვებით, მაგრამ მაინც აღიკვეთება ბერად; მაგრამ ცოტა ხნის შემდეგ ისევ დასკირდა ქართველ ერს, ქართველთა ჯარს, თორნიკეს მაღლიანი წინამძღოლობა. თორნიკემ იცის, რომ ამით ცოდვილს სულს ბევრს დააკლებს მაინც სტოვებს მონასტერს, აღდგენს ომის უმკაცრეს გეგმას—სხვათა შორის ბრძანებას გასცემს.

„თუ მოახერხონ,

რაც ხილდებია სუყველა ერთად ქვეშდანი ისეთ გვირად დახერხონ, რომ ზედ შემდგარი ლაშქრის სიმძივე მომეტებული ვერ აიტანონ: ჩასტყდენ ჰალისის მდინარე წყალში და მტრისა ჯარიც თან ჩაიტანონ!..

და ასე მძინვარეთ გაუმსპინძლდა თორნიკე უკუ გაქცეულს და არა მომტვე ჯარს!

რატომ? მთავარი მიზეზი ქართველთა ვალაშქრებისა სკლიაროს ბარდაველის წინააღმდეგ პოემის პირველი გადაკითხვით თითქოს იყო სურვილი საქრისტიანო საბერძნეთი ეხსნათ უსჯულოთაგან, მაგრამ როგორც კათალიკოსის ბაის თორნიკესთან, ისე კიდევ უფრო უკანასკნელის მოხსენება მეფისადმი ომის შედეგის შესახებ ამტკიცებს, რომ დედა-მიზანი საქართველოს ტერრიტორიის, მფლობელობის გადართობა იყო.

მეორე პოემა „ბავრატ—ღიღი“ ნამდვილი აზოლოგია არის რჯულის უარისყოფის და ყოველივე ხერხის ხმარების სამშობლოს სახსნელად.

ბავრატმა სჯულით გამორკველით და ცბიერის მოხერხებით სრულიად დაამარცხა „გულით ურწმუნო, სულით ობოლი“, საქართველოს გამაოხრებელი, ლენგ-თემური. დააკირდით მავლითად ამ იეზუიტურ ფიცს დატყვევებულ ქართლის მეფისას:

„გუფივხე მე ზევით გუჯათ მიხლავის და მასთან უოველ წმინდათა ძალეებს რომ დრო ვერ შესცვლავს და ვერ დაშეჭრავს, დღეს რამ გულში მიწავს, მე იმა ალებს!

რასაც დღეს ვგრძნობ, მე ის რწმუნება კუბოს კარამდე მიმეგება რჯულად არა, ძლიერო, მაკ ეტყვიითა, გეტუბა, მისხავ გულში ორგულად.“

ბავრატი აქ ფიცულობს; რომ შენს, ლენგ-თემურის მტრობასა და შურისძიების არ დავივიწყებო; ირანის ბატონს-კი ჰგონია ერთგულების მეფიცებაო და ამიტომ უბასუხებს ამ ფიცზე:

„მე? არაოღეს!.. მავს ნუ ჭფიქრობ!... განს არ ვიცი, რას ქართველი?“

სულთ მადლი და გულით მტარე მისი განზრახვა უსაყველას....“

უზაკველად! გულწრფელად! პირდაპირ! — ვის არ უნდა, რომ იმოქმედოს? მით უმეტეს ქართველის რაინდულს ხასიათს ყოველთვის პირდაპირობა ერჩია, მაგრამ რა ჰქნას ბავრატმა, დატყვევებულმა, აოხრებულის ქვეყნის ყოვლილმა მეფემ, როდესაც იცის, რომ უცხოთა ბატონობა დალუპავს მის ქვეყანას:

რას გინდ ღმინებით შემკვდიც ოჟოს, ვერ იქმს ეღობას დედა-ნაცვალა! თუ შეიღვხედ სსსო თვით არ ასწვია განხედ უჭირავს უოველთვის თვალთ.

და ამიტომაც ბავრატი აბზობს:

არც ეს ქვეყანა, არც ის ქვეყანა მე ღადრ მინდა, არც ერთი არ მსურს, სინამ დენე თემურს სსმაგაეროს არ გღვუხდი და არ მივატებ შურს...

მაგრამ რა გვარად? ტუვე ვარ უძღურა! მისწვდა ქართველი მისი გმირობით! და ძლიერ ხაღსთან რაღას გავაწვობთ ჩვეულებრივის შირ-და-შაირობით,

თუ არ ხერხითა და ცბიერებით? და განვიზრახე მე მოტყუება, ლენგ-თემურისა სულთა გაწირვით, და აწ, უფალო, შენა ნება!

ლენგ-თემურ თუ არ მავმადანასა არ მიენდობა სრულთა გულით!... და მშ, მოხუცო..., აწ მისეზო, თუ რად მიუერებ შეგვდილს რჯულით.

ჩემის სამშობლოს გამოსხსნისათვის უკანსენჯლად ეს მოვიგონე

და საიქიანო რომ დაევიწყე
სული ვაფთხეთს მათ დავაშინე

ვიცო, იქ ტანჯვა უკუნისამდე
არ მომეშლება, არ არს ადვილი
მაგრამ ვინც მამუღს სულსაც არ სწირავს,
იმას არ ჰქვია მამუღის-შეაღია...“

ბაგრატი სულის კვეთება აღსრულდა. თემურ-
მა, ბაგრატი ცხიერებით და გონებით მოჯადოე-
ბულმა, ჩაბარა მოსისხლე მტერს საუკეთესო ჯარი,
რომელსაც დახვდნენ ბერძენის ერთ-ერთ ხეობაში
ქართველთა გმირნი თვით ბაგრატი შეიღის გიორ-
გის მეთაურობით, და ისე გასწყვიტეს საბარსელები,
რომ არ დაუგდიათ აღარც მთხრობელი. სამშობლოს
წყლული კლავ განიკურნა.

ასეთის პოლიტიკის მომხრე არ შეიძლება ვი-
ყოთ: თუ ორი-სამი მტკიცე ხსიათის ადამიანი ცხი-
რებას ერთი დარგიდან, პოლიტიკიდან, მეორე დარ-
გში, ყოველ-დღიერ ცხოვრებაში, არ გადიტანს,
მაგიერათ ერი, ასეთის პოლიტიკის მიმდევარი, სუ-
ლიერად ეცემა, ფლიდდება და ირყენება. თანაც
ასეთს მოიქვენლობას ძვირად მოაქვს სასურველი
შედგვი. ყოველ შემთხვევაში ადამიანზე, რომელ-
საც ყოველიღერი შეუწირავს სამშობლოსთვის, სუ-
ლიც კი, არ შეგვიძლია პოეტთან ერთად არ ვთქვათ:

ასე იდგწოდ მამუღისათვის
თავგანწირული ის წინაპარ
და, რომ მის სსოფნას თაყუანს არ სცეს,
მისთანა ჩვენში ახა ვინ არაი?

თანიმელი

საქაის იუზილე

როცა ქვეყანა, ბნელით მოცული,
კენესოდა მწარედ, წყვილიაღში თრთოდა,
ღონე მიხილი მიძინებული
გაღვიძებაზე არას ფაქრობდა,—

მაშინ ვისმა გრგვინით შენი ხმა.
წრფელის გულისაც, პატიოსანო;
ჩვენო ღიღებაც, ჩვენით ტანჯულო,
მწარ-სიტყვიანო, ტკბილო მგოსანო!..

მსწრაფლ გამოფხიზლდა მთვლემივი ერი
ისე მიგილო როგორც მესია!..
მრავალ ტანჯულმა გულს ჩაინერგა
რაც შენს გენიას დაუთესია!..

ნათლად აღბეჭდე ჩვენი წარსული,
აწმყოს სიავს ფარდა ახადე;
მომავლის სახე აღმოაჩინე,
უვალ გზა ჰაფე და ხიდი გასდე.

სრულად გაფურჩქნე ენა დახშული
და ციურ პანგზე დაიწყე ეღერა;
რა გაიღვიძეს ღიღმა და მცირემ,
შენისაც ენით მორათეს სიმღერა:

მღერენ „ამირანს, ქედზე მიჯაქველს,“
„პატარა კახსა,“ „თორნიკეს“ მშვიდსა,
ქვებითა ჰქოლვენ „თამარსა ცხიერსა,“
ცამდინ ამკობენ „ბაგრატსა ღიღსა ..“

აღტაცებული ერი მოიღვენს,
მეღერად სცემს დაფსა, ჰკივის ნალარა...
და მრავალ წელთ ღეწულს უხვებით იმკის
ღვთაებრ სპეტაკი შენი ქალარა!..

კურთხეულ იყავ, უკუნისამდე,
საღიდებელი და სასახელი!..
აწ უკვდავი ხარ: შენი ძეგლი
ქართველთა გული და საქართველო!..

ვარლამ

საარაქო სინამდვილე და საიუზილეო ოცნება

გათავდა საქართველოს დედა-ქალაქში—მცხო-
ვანს თბილისში ღიდებული ნახევარ საუკუნის იუ-
ბილეი სახელოვანის მგოსნის და მხურვალე მამუ-
ლიშვილის აკაცისა. დასრულდა სამაგალითო კულ-
ტურული დღესასწაული მთელის ქართველის ერის-
სა. დაზავდა აპარგოქებული ზღვა ძლიერ ეროვ-
ნულთა და კულტურულთა გრძნობათა. და მე და-
მის პირველს სათაზე თეატრიდან გვემართე ჩემი
სადგურისაკენ.

„კარგი, რომ ჩემი წინადადება—მისისათვის
იქმნას გადაღებული აკაცის იუბილეი მეთქი, არ
იქმნა შეწყნარებული, თორემ თუ ასეთს ყინვაში
ამ იუბილეიმ დააყენა გრძნობათა ტროპიკული ატ-
მოსფერა, ცხელი მისში ცეცხლს წაუკიდებდა თვით
ცასა მეთქი“, ვუთხარი ერთს ჩემს თანამოგზაურსა.

ახსავსე მრავალი სანეტარო შთაბეჭდილებით,
მე ნელი ნაბიჯით მივიდიოდი წინ, თითქო მეზარე-
ბოდა განშორება იმ ადგილისა, სადაც მოხდა სა-
სიქადული აქტი მთელის ჩემის სამშობლოსათვის.

მე ღრმა სიამოვნებას ვგრძნობდი იმის გამო,

რომ ჩვენმა ერმა, უკიდურესად შევიწროვებულმა ყოველი მხრით, შესძლო ღირსეულად დაეჯილდოვებინა ზნეობრივად მინც თავისი ღირსეული შვილი. მე აღტაცებაში ვიყავი იმის გამოც, რომ ჩვენი სათაყვანებელის მამულიშვილის გარშემო შემოკრბა თავის წარმომადგენელთა სახით მთელი ქართველობა სრულად და საესებით, — ქართველობა საქართველოსი, რუსეთისა, ევროპისა, ოსმალეთისა, სპარსეთისა, ციმბირისა და ყველა სხვა მხრისა, სადაც მოიპოვება მცირედი რიცხვი ქართველთა... დიდად, შემოკრბა მთელი ქართველობა ერთი ღრმა გრძნობით და ერთი მაღალი მისწრაფებით გამსქეპული და აღვსილი. ამითი მან, ქართველობამ, ყველასათვის, მთელი დუნიასათვის, ცხად ჰყო, რომ იგი შეადგენს ორგანიულს ერთეულს, ნამდვილს ერსა; ნაციასა, და საესებით გაატრუა იმათი ზრი, რომელნიც ამბობენ, ვითომც ქართველობა მარტოოდენ უკულტურთა თემთა მეხანიკური კრებაა და სხვა არაფერიო.

ქართველობის ამ კულტურულს ერთიანობას, ნაციობას კვერი დაპკრეს, თავისი ბეჭედი დასვეს სხვა და სხვა ერის წარმომადგენელებმაც: რუსებმა, სომხებმა, თათრებმა, პოლონელებმა, ნემეცებმა, ურებმა, ოსებმა და სხვებმა, რომელნიც კეთილშობილურად ეგვირბოდნენ ქართველებს სიყვარულისა და პატივისცემის გამოცხადებაში სახელოვან იუბილიარისადმი და ვითო ქართველი ერისადმი.

მაგრამ ჩემს უღრმეს კმაყოფილებას ერთი რადაც გამოუტყვეველი ნაკლი ამცირებდა, ასუტებდა. ეს ნაკლი შვიი ყოზანივით ჩამჩხოდა გულში და ნეტარებაში ნალკელს ურევდა. მივედი ჩემს საღვურში და სავარძელში მოთავსებულმა თავი მივეცი ტბილ-მწარე ბურანსა.

უცებ ხელ-ახლად გაგჩნდი თეატრში, და ვიხილე უნეტარესი სურათი. აკაკის ღიღებუი რაინდული სახე მიეღო და აშლილს საზოგადოებას ეუბნებოდა: ერთ წამს, მხოლოდ ერთს წამს კიდევ მოითმინეთ. ოცდოა, ღიღი ოცდოა, რომ ამისთანა სასახელს, საარაკო იუბილიე დაუგვირგვინებელი დაგვიჩუქოს... საზოგადოებამ დაწყწარდა, დასხდნენ ყველანი და სმენად გარდაბქუნენ.

ბედნიერი ვარ, უზომოდ ბედნიერი ამ ყამად; მაგრამ ერთი რამ სწამლავს ამ ბედნიერებას, სთქვა აკაკიმ.

— რა? რა? სიმწუხარით შეეკითხა მის სამი ათასი პირი ერთად, ერთხმად.

— ის, რომ ჩვენ ვერ ვეღირსებით იმის იუბილის, რომელიც იყო ღიღი პოეტის, ღიღი მამუ-

ლიშვილიც და ღიღი ადამიანიც და რომელსაც უსაზღვროდ უყვარდა თავისი დაჩაგრული სამშობლო.

ურიცხეს მსმენელთა შორის არც ერთს არ მოსვლია ზრად ეკითხნა აკაკისთვის, ვისზე ლაპარაკობდა იგი, რადგანაც ელვის სისწრაფით ყველას გონებაში გამოისახა ერთი და იგივე ღიღებუი სახელო.

აკაკიმ გააგრძელა: დიდად, ჩვენ ვერ ვეღირსებით ილია ქაქავაძის იუბილის. მეტი უბედურებაც დაგვატყდა თავზე. ჩვენ არამც თუ ვერ შევამკეთ იმისი გენიოსური თავი დაფნის გვირგვინებითა, არამედ ხელი ვერ ვერ შევეუშალეთ ჩვენის ერის მტრებსა, რომელთაც ილიას ეკლის გვირგვინი დაადგეს, მსგავსად მაცხოვრისა... მთეოი ნახევარ საუკუნე ილია და მე ტოლნად ვეწეოდით მეტად მძიმე უღელს სამშობლოს სამსახურისას, — მომიკლეს, ჯვარს მიცვეს ტოლი და დამარჩინეს ცალად, უტოლოდ, ობლად... ღიღუნა და თავყანის ცემა მოწამე ილიას უკუნიითი უკუნისამდე, გაათავა აკაკიმ და მისი მწუხარე თვალებიდან მღუღარე ცრემლის ნაკადული დაიძრა.

„ამინ!“ შესძახა სამგლოვიარო ხმით სამი ათასმა მსმენელმა და ფეხზე უმაღ წამომდგარმა თავი მოიხიზა საერთოდ.

ამ რაინდულს სიტყვებს და საქციელს მოპყვა აუწერელი მოვლენა, იმისთანა მოვლენა, რომელსაც ეღირსნენ მოციქულნი სულის წმინდის მოფენის ყამსა. აკაკის თავზე გაჩნდა ვეებერთელა აპრიალბეული კელეტარო, ყველა მსმენლის თავი შეიმკო პატარ-პატარა კელეტრებით და თეატრმა საარაკო კაშკაში დაიწყო. მეჩრ დაიძრა აკაკის კელეტარო და შუა თეატრში მაღლა ჰაერში გაჩერდა. მისკენ გამოქანდნენ ყველა სხვა კელეტრები, გაჩნდნენ შემოგვივინენ და შუბქმენს მომხიზლავი სურათი. ბოლოს ამ ურიცხვის ჩირაღდნის კრებულს აკაკის კელეტარო გაუღძვა ზვით, თეატრის ბანი გაირღვა და კელეტაროთა გუნდი წავიდა მაღლა, მაღლა ზეცაში.

„კელეტაროთა გუნდს მიაქვს ილიასთან სიქიოს მთელის ქართველის ერის უმზურვალესი საუკუნო თავყანისცემა,“ შევძახე ისეთი მაღალი ხმით, თითქო ილიასათვის მინდოდა გამეგონებინა ზეცაში, და .. გამომეღვიძა.

„ღარჩა, ღარჩა რაინდულს გვირგვინს მოკლებული ჩვენი ღიღებუი ეროვნული ღღესასწაული,“ ამოვიკენესედა ცრემლი ვეღარ შევიკავე, ვერ შევიკავე იმის გამოც, რომ მთავარი ბრალი ამ ღიღი ნაკლის ძებნებლად თვითონ მე. აკაკისთან რომ კრი-

ნტი დამეძრა ილიას მოგონების შესახებ, იგი სახელოვანს იუბილეის დაადგამდა ისეთს რაინდულს გვირგვინს, რომ სამაგალითოა შეიქმნებოდა თვით კაცობრიობისათვის. მაგრამ თვალი დაუღვდეს სამოცდა მეცხრე წელს, იმ ქირს, რომელსაც რუსთაველი ყველა ქირზე ძნელს ეძახის...

იაკობ გოგებაშვილი

რიჟრასი

ასეთი გაუთენებელიც არაფერი მინახავს!..

მშეირი, დათვისაგან დაშინებული, ქაცვისგან დაჩხვლვტილი ველური შეხედება ტურა-ფოცხვერს, ესერის ისარს, ჰკლავს და გახარებული გრძნობს: რიჟრას!

ოფლით მორწყულს, დახნულს, დათესილს დაფარცხულს, გათონილს, უძილობით შოვილ ყანას ორიოდე მარცვალს ძლივს ჩამორჩება მეშა და მზიარული ფიქრობს: ეს რიჟრასია!

მშვენიერებით სავსე ბუნებას ერთი სურათი თუ მიაშვანეს, მაშინაც კი გაიძახიან: ეს რიჟრასია!

გარემოცული ვართ სიღმემლოებით, და რომელიმე ბუზის ფერი თუ აღდუნსხეთ, დაბეჯითებით გვეუბნებიან: ეს რიჟრასია!

როდისღა ვნახავთ დილას, მზის სხივებში მცურავ დილას? თუ დილა, ჰირბადრი დილა, მომცინარე დილა არცკი არსებობს, და ჩვენს ჟინის მოსაკლავათ, გულის დასამშვიდებლათ ვიგონებთ წინამორბედებს შეუღლებელ მომავლისას?

ნ. ლორთქიფანიძე

ნახული და გაგონილი

აღზღდა მკვდრებით!

ვისაც აკაკის ღმინი არ უნახავს 7 დეკემბერს 1908 წ. ქ. თბილისში, იმას არც ის ეცოდინება, რა არის ეროვნული გრძნობა, გათვითცნობიერება, თვითშემეცნება, მკვდრებით აღდგომა!..

დიად, ეს იყო უბრწყინვალესი ზემი, რომლის შედგევაც იწყება ახალი ხანა ხალხთა ცხოვრებაში.

ვერა კალამი, ვერავითარი სიტყვა, ვერავითარი ლექსი ვერ გადმოგვცემს იმ დიადობას, გულწრფელობას და აღფრთოვანებულ გრძნობათა უმაღლეს წერტილამდე მიღწევას, რაიცა გამოაშუქარავდა აკაკის ღმინიზე, სარწმუნოება-ეროვნების და წოდება—კლასის, სქესისა და წლოვანობის განურჩევლად.

ამ ღმინს მკვდრებით აღზღდა მთელი საქართველო, მთელი კავკასია!..

საქართველო არა ფეოდალური, არა შოვინისტური, არამედ საქართველო ხალხური, დემოკრატიული... კავკასია არა მოყვასთა ქამბია, ურთ-ერთის მჭირდნავი, არამედ კავკასია მოძმე-მოყვასთა ურთი-ერთ შორის ძმობის გამამტკიცებელი, ერთობის საძირკველის ჩამყრელი,—ისეთი წმინდა, მომხიბლავი, როგორიც ამ ღმინს მიზეზის—თვით აკაკის—უკვდავი პოეზიაა!..

ეს იყო ის, რასაც არვინ არ მოველოდა და რის მზგავსიც იშვიათად მოხდება ხოლმე ერის ცხოვრებაში, მერმე ისეთი ერისა, როგორიც არის ღმინდელი ქართველობა პოლიტიკურად და ეკონომიურად დაბეჩავებული, ნახევრად გადავარების გზაზე შემდგარი, თვისდა შეუგნებლად კვალ შეშლილი...!

ყოფილა რაღაც საიდუმლო, ზესთა ბუნებრივი, უხილავი ძალა, რომელიც კოველს ადამიანს მისდა შეუქმნველ უნებურად წრთენის, გრძნობას უსპეტაქებს, გულს უხალისებს, სულს უტისკროვნებს!..

და ეს ძალა პოეზიაა, მგონობა, უმაღლესი, უმშვენიერესი, უზენაესი და უნახესი შემოქმედობა!..

ამ ძალის მესაიდუმლე, მესმატკბილე ქართველების სიამაყე აკაკია!..

აკაკი,—ეს გრძნულ, მომჯადოებელ, მომხიბვლელ, ზეადმტაც ძალად გადაიქცა თვისის მოღვაწეობის 50 წლისთვის, რომელმაც გარშემოკრება ყველა და ყველანი..

ვინ არ გინდა, რომ მის თაყვანსაცემად არ მოსულიყო; საერო და სასულიერო წოდება, თავადი და გლეხი, მწიგნობარი და არა მწიგნობარი, მეშა და ნებიერი, ვაჭარი და ხელოსანი,—ამერი და იმერი,—სომეხი და თათარი, რუსი და ებრაელი, ქართლელი, კახელი, თუშ-ფშაველი, ხევსური, მეგრელი, გურული, რაჭველი, ლეჩხუმელი, აჭარელი, ინგილოელი, სოციალ-დემოკრატი და სოციალ-ფედერალისტი, სოც.-რევოლიუციონერი და ანარქისტი, ნაციონალისტი და ინტერნაციონალისტი, პატრიოტი და კოსმოპოლიტი, —ერთის სიტყვით ყოველი რწმენის და მიმართულების მოწინავე-მესვეურის, რომელთა შორისაც კი სცემს აზროვნების ძარღვი სხვა და სხვა ერთ, სხვა და სხვა ჰანგით უგალოზდნენ აკაკის 50 წლის მოღვაწეობის შესრულების დღესასწაულს, უსწრვებდნენ დღევრძელობას და ხელერთპირად ჰღალადდნენ—არ მოკვდება ის ერი, რომელმაც აკაკი წარმო-

შობაო!... მუშათა ორგანიზაციის წარმომადგენელი მადლობას უხდენენ იმიტომ, რომ მან შექმნა ენა, რომლის საშუალებითაც მუშათა მასსაში შეაქვეთ უკეთესი და საკაცობრიო იდეალები და ინტარიდენენ—მუშათა კლასსაც გასწვრიდეს „საკუთარი“ აკაიო!..

ეს დღესასწაული იყო არა მხოლოდ აკაის, როგორც პირივეებისა, არამედ საზოგადოდ მთელის ერისა მისი კულტურის გამარჯვებისა!

დიდა ეს დღეობა! ეს დღე აღარ მოკვდება არამც თუ ქართველთა, არამედ ყველა იმათ ხსოვნაში, რომელთაც მიზნად დაუსახავთ ერთა შორის სოლიდარობის განმტკიცება, პოლიტიკური,—ეკონომიური და სულიერ მონობის დამხობა!

ნახევარი საუკუნის წინ ქართული მწერლობის ასპარეზს აღმოუბრწყინდა პოეზიის შუქურ-ვარსკვლავი და დღეს, ნახევარი საუკუნის შემდეგ, იმავე შუქურვარსკვლავის მესვეურობით დაიბადა ახალი საქართველო, ახალი ერი განუყოფელად ჩამოყალიბებული!..

არა, დაუჯერებელი და წარმოუდგენელია ისტორიის ჩარხბა უკუიწყოს ბრუნვა და წაიშალოს, გაბათილდეს ყველა ის, რაიცა წამოსთქვეს სხვა და სხვა ერთა წარმომადგენლებმა აკაის მიმართ ხალხის წინაშე!..

იგი ბრწყინვალე მებატონის თავადის ოჯახში იშვა, გლეხი ძიძის ძუძუმ აღზარდა—სხვა ვარსკვლავზე დაიბადე, ბედი გიძილდეს წინაო,—რომ წოდებათა მოსპობის და ძმობა-ერთობის მოციქულად გამხდარიყო; ბედისწევი ხალხის ზედგავლენით გაიზარდა, რომ იმავე ხალხის საკეთილდღეოდ ეგალობნა და აღთქმის ქვეყნისკენ წაჰძლიოდა მწარე ხვედრისგან წამებულ ხალხსა, რომ იმავე ხალხთან ყოფილიყო ქირსა და ვარაში, წვასა და დაგვაში!..

და ამიტომაც სილამს უძღვნის მადლიერი სამშობლო, მთელი კავკასიონი, რუსეთ და სხვა ქვეყნებიდან მოსული დებეშები, მუხლებს უკოცნის ძიძის შვილი, რუსის მანდილოსანთა წარმომადგენელი ქალი რაკი გრძნობდა მოზღვავეების გამო სიტყვის ვერ ათავეებს, ემუღარება—ენბა მომეც გემთხვიოვო და დიდებულ მგოსანს უკოცნის შუქმფინარე სახეს, მადლობას უხდის სწავლა-განათლების გამავრცელებელთა სხვა და სხვა დაწესებულებანი, ეთაყვანება სამხედრო და სასულიერო წოდების წარმომადგენლები.

ამ დღესასწაულით ამყობდა არამც თუ მართა ქართველი, არამედ ყოველი კულტურისანი აღამიანი, რომელიც აშკარად გრძნობდა, რომ მგოს-

ნის კლამბა ჩაჰყარა ძმობა-ერთობის საძირკველი იქ სადაც წინედ გაბატნებული იყო შური და მტრობა...

მე ვნახე ყოველივე ეს! მოვისმინე რაც ითქვა და... უსამზღვროდ ვინეტარე!

იოსებ იმედაშვილი

ტ ა მ ს

(გუშდენი აკაის)

ტყეო მალალო! შენი დიდების წინაშე ვდგევარ მუხლმოდრეკილი. ცამ ჩამომძახა: „თაყვანი ეცი და შეიყვარე ტყე გაფურჩქვნილი. თაყვანი ეცი მალაღსა ტყესა, სადაცა ჰყვავის სიცოცხლე ტკბილი; სად სიღამაზე ამ ქვეყნიური ღვთიური ხელით არის შექმნილი; სად სიყვარული, თავისუფლება ვარდ-ყვავილებში იარებთან; სად წყაროები ფრინველთ მგოსნებთან ციურ სიმღერებს უხვად მღერიან; მით მითა ნაზარდნი, ამაყი ძმანი, ბანს რიხიანთა ეუბნებთან და ამ ქვეყნიურ საკეთილდღეოთ ცას მოწყალეებას ვეფარებთან. იქ პოეზია, ციური მადლი, დაფნის გვირგვინით დაიარება და წმინდა მცნება ხალხის დევნილი მუხლის მოღრეკით მას ესალმება!.. მაშ თაყვანსა მცემ ტყეო მალალო! აჰა მიიღე წმინდა სილამი! შენა ხარ კაცთა ამა ქვეყნისა თვით დაუსრული სიცოცხლე-უამი!

ი. მჭედლიშვილი

გლახაპი და მდიდარი

(რუსულიდან)

რას მიყურებ?!

— მე... მოწყალეებას...

არა, შენგან მოწყალეებას არა ვღებულობ, დაიტოვე!.. ეგ გროში მე არას მიშველის, შენს დიდს თანხას კი მოაკლდების.

რას მიყურებ?! ვითომ გებრალები, რომ მე ამ ყოფაში ვარ? ტანსაცმელი შემომგლეჯია, დაფლეთილი ვარ?..

ამასა გთხოვ, შენი გროში მე არას შემქნენს, ამ წყულულს გულისას ვერ მომიშუშებს.

ახლად მოვლენილი. — მურაღაია) ნასატი.

რას შემომცქერი?! რაო, მიცანი? მიცან, შენი დღიური მონა, ხელ წართმეული შენს ქარხანაში?..

არასა გთხივ, რადგან მარტო ვარ... მაგ უგრო- შით, — დაიბრუნე, — მე ველარ დამიბრუნდება... და ვერც მარჯვენა გამიმთვლდება...

რას დამაცქერდი?! ნუ თუ მიცანი?!

დიხ, მე ვიყავი... და ციხეშიაც, თქვენის წყალობით, დიდხანს დავყავი.. იქ გადავეჩვიე შრომას... შენი გროში აღარ მჭირია, იქ შევეჩვიე მუქთ პურის კამას.

ვაშა, აკაკი, ვაშა შენ შრომას!
 დღეგრძელი იყოს შენი ცხოვრება,
 რომ შენც მოგვესწროს, დიდებულ მამას,
 შენი შეილები ბედნიერება!...

კონ. ნიკოლაძე

ცხოვრება სცენაზე

II

თავის დღეში ღრამა, სცენა არ იქნება ნამდვილი სურათი ცხოვრების. რაც ცხოვრებაში წლობით მოხდება, რაც ცხოვრებაში ათასის სიტყვით გამოითქმება რაც ათას აღმიანშიაგაფანტული, ის სცენაზე უნდა მოხდეს ორ-სამს საათში, გამოპყდავინდეს ორი-სამი სიტყვით ჩამოყალიბდეს ერთს აღმიანში. სცენაზე სინამდვილე ნიშნავს მხოლოდ და მარტო ერთგვარის პროპორციის დაცვას მოქმედ პირთა სიტყვებში და მოქმედებაში, ერთგვარის გრძობის და გონების გაღვივებას ან და გაცხოველებას მაყურებლებში. პირველი დრამატურგის საქმეა, მეორე კი—მსახიობისა.

რას დამაშტერდი?! ნუ თუ გგონია, მეტსა გთხოვდე? ეგ გროშიც, ჩაიდე, აღარ მჭირია...

ჩემს ტყვეობაში სარჩინი: მოხუცი დედა დამისნეულდა, მომიკვდა; ხოლო უმანკო, შენგან მოხიბლული, ჩემი და, პატივ ახილი, ქუჩა ქუჩა დაეხეტება...

ნუ შემომკეტერი, არასა გთხოვ! ეგ გროში შენს სიმდიდრეს შეემატება, მე კი: გლახაკა, სნეულსა, შიშველსა, მაწანწალასა... ჩემს წყლულებს მალამოდ არ მოეცხობა.

გასწი, გაბრუნდი!.. აქ არასა გთხოვ...

თუ იქ ამაზედ უარესი ჯოჯოხეთია იქ მოგთხოვ შენა, თუ იქ მაინც სამართალია...

ს. გლახაშვილი

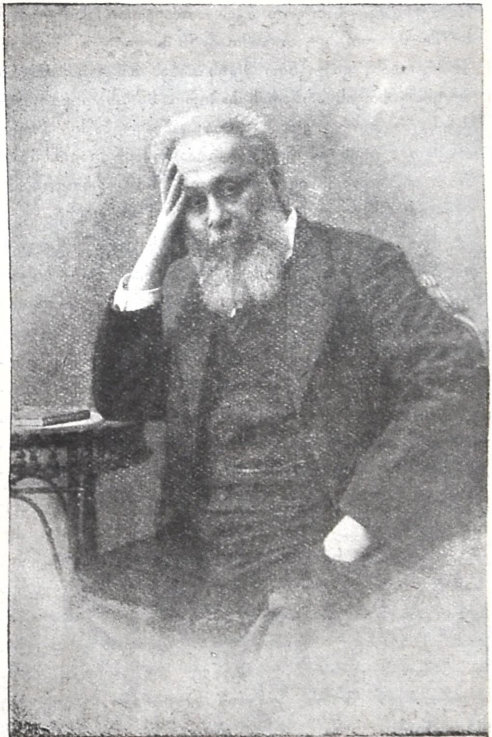
საკაკის

(მისი 50 წლის მოღვაწეობის იუბილეს გამო)

დიდი, პატარა, ღარიბ-მდიდარი
 შენ გეტრფის ყველა, შენ გენაცვლება!
 და მათი ტრფობა, ეკვი არ არი,
 რაც უნდა მოხდეს, არ შეიცვლება!...

შენ გეტრფის ყველა ვინც საქართველოს
 თავის სამშობლოთ დღეს აღიარებს
 და მათი ტრფობა მოულებს ბოლოს
 ჩვენ შინაურსა და გარეულ მტრებს!

შენ მაინცე ჩვენ ხალხს იმედი
 და ჩაუნერგე სარწმუნოება,
 რომ ჩვენ ქვეყანას მოეღოს ბელი
 ძმობა, ერთობა, ბედნიერება!

„სამშობლო“ დიდი ხნის მგებობარია ქართული საზოგადოების. მისი სიაც კარგისათვის არ ღირს ლაპარაკი. ცნობილია, რომ, როგორც დრამატიული ნაწარმოები, სუსტია, მაგრამ „მასში რაღაცა“ და ესწრაფვა, თუ ბევრისთვის აღარაა საჭირო, ბევრისთვის საჭირო „ცხოვრების ელექსირია“.

გულის ფანჯრით ჩვენ მხოლოდ ორს ვუცქეროდით; შეუნიშნავს, მაგრამ მრავალ-მნიშვნელოვან ხელს რეჟისორისას და ახალგაზდა არტისტს ბ. იშხენელს.

რეჟისორის უნარსა და გემოვნებაზე სხვა უფრო შესაფერ პიესის დადგმის დროს ვიტყვით რასმე, რადგან „სამშობლოს“ დადგმა ჩვეულებრივ ტრაფარეტებს არ გადაცლებია.

ბ. იშხენელი მშვენიერი იყო ხიმშიაშვილის როლში. ამბობენ ხიმშიაშვილი არ არის ბ. იშხენელის რეპერტუარიო. შეიძლება.. ისიც შეიძლება, რომ ბ. იშხენელმა შეუღლებლად ითამაშა ეგრე მშვენიერათ. ძლიერ საწყენი იქნებოდა. მე გმონია, რომ ბ. იშხენელის თამაში სწორეთ რომ ნამდვილი და არა ყალბი სტილიზაცია იყო, ისეთი სტილიზაცია, რომელსაც უსათუოდ აქვს მომავლი. ცხოვრებაში ხიმშიაშვილი მშტათ გამოაჩენს სულიერს, შინაგან მოძრაობას, გაჩვენათ მეტს სახეს მისცემს, მაგრამ არტისტისთვის არ არის საჭირო სწორედ ისე მოიქცეს, როგორც მოიქცეოდა ცხოვრებაში გმირი, არამედ არტისტის მოვლენობაა თქვენ გაგრძობინოთ ის, რასაც იგრძობდით, რომ ცხოვრებაში გენახათ ნამდვილი, ცოცხლი ხიმშიაშვილი.

სიტოცხლით საცე, ტრფობის ბაღეში გახვეული ხიმშიაშვილი, ემბრძვის ორს გრძობას—სიყვარულს სატრფოლსადმი და პატივისცემას მეგობრისადმი. ვერც ერთს ვერ შეაქცია სრულიად ზურგი. ხიმშიაშვილს არც კი ჰგონია, რომ ამ ორს საკითხში შეუქმნევლად ჩაბეშება მესამე გრძობა მამულისადმი სიყვარული. გმირობა, მამულისთვის თავის დადება ისე აქვს ხიმშიაშვილს ხორცსა და რბილში გამჯღარი, რომ არც კი ეფიჭება მისი და; როცა საჭიროა უბრალოდ, შეუქმნევლად, მოიქცევა საუკეთესოდ.

სატრფო რომ დაინახა მამულის მოღალატედ, გამცემათ საუკეთესო მამულიშვილითა, არ შეუდრკა ხელი და მოჰკლა კიდევ. რაღა დარჩა ახალგაზდას. აოხრებული სამშობლო... ჩაბლახ ახდლის, უნამუსო საყვარლის, მისგანვე მოკლულის, ცხედარი... და შორს კოცნის ცეცხლში გახვეული მეგობრები, თან შეთქმულები... და ისიც მირბის კოცონისაკენ...

დინჯათ, წყნარათ, თითქოს აუღლეგებლათ, მაგრამ საოცრის სახის თამაშით, დგვიხატა ბ. იშხენელმა ხიმშიაშვილი და მისი სურათი გავვატანა სახლში. მეტი არტისტს არაფერი მოეთხოვება.

6. ლორთქიფანიძე

ვახტანგისანი

სახუმარო კომედა

ღვითი ივანეს ძე ერისთავის მიერ დაწერილი რუსთაველისებურად

ამბავი პირველი ვახტანგ მთიულეთ მეფისა

იყო მთიულეთს ვახტანგი, მეფე ტყუილი სვიანი, ტანად მძალი, უმსგავსო, მოკლედ გაკრევილ თმანი, გიჟმაგი, ლოთი, ორპირი, სიტყუით ვანგებანი, თვით შურიანი, ბოროტი, მყვირალა, ყბდი წყლიანი.

შემეყარ ჰყენდა მეფესა, მარტოდენ მარტო სულელი, კჳუთი მახინჯი, უცადრი, გრძობიღვან სრულად გასული, ცრუ სუღუნტობით, წვერანით, ყველაგან კაკათ წახული ყოვლის სიბილწით საცემ აქვს გული, გზნება და სული.

დაბარებულნი მთიულნი, სიხარულითა მირბოდნენ, ახლად წყალობას ღვთისაგან, მოუთმენლად ელოდნენ, რა მიახლოდნენ სამეფუს, გაუცდნენ, შეჰკრთნენ, გაჰკვირდნენ, რა გაიგონეს ღრიალი და ხალხი თაქვე მირბოდნენ.

ნახეს უცხო მოყმე ვინმე, ჰსჯდა ხელნახედ კალს პირსა, ხელში ევირა ჩიხუნი, იყო უმსხობი მკლანისა, ტანსა ემსა ჩერკესკა, ქუდივე ჰქონდა ნაწლისა, ნახეს და ნახვა მოუნდით უცხოისი სანახავისა;

თავსა ზის მეფე ვახტანგი, ვითა ევეხვი და ლომია, მარჯვენი უზის პოსრენიკი, შესტკნავის ვითა მელია, თამბატვლებილი ანდრია *), თვით მათთანვე მჯღომია, სთქვეს თუ ამ ჩვენსა მეფესა, კარგათა ჩაულეკია.

სთქვეს: თუ მეფე ცუდსა რასმე, გზნებსა ჩავარდნილა, „რისთვის არის მოწყენილი, ან სამძობო რა ყოფილა, „ანდრია სთქვა“: მოვახსენით, გვითხრას რაცა შეგვეცილა, „გეკაროთ რამე სალაღობო, რისთვისაცა გავვაწიბოლა.

პოსრენიკი და ანდრია, აღგნენ მით მოწყინებთა, თვითო ავისეს ჯამბუი, მივლენ კტვეთა წყნარითა, წინა მიუხსნდენ მუხლოყვითი, პირითა მოცინარითა, ანდრო ლაღობს ვნითა უცხოთი მოუბარითა.

„დაგიღრეჯია მეფეო, აღარ გიცინის პირიო, „ერთისა საღვებრტოლა, უცხოა ვინმე ჰქრივია, „მგონია თქვენ რომ გაიგათ, კვდელს ანარცხოთ ტვინიო, „ბრძანა მომეცით დავლიო, თუნდა რამ იყოს კირია“.

რა დაინახა მთიულნი, წამოვიარდა, როგორც რეტად, რამე ხალხი არ მივიდეს, სურბრად და მისა მჭერტად, მოემზადა რა საუბრად, გაჯავრებით მეტის მეტო. და სახელნი გაღიწია, დაეროის ცემა ჟღეტად.

*) ანდრია—მწერალი.

სამეცნიერო შერილები

ადამიანის და სხვა ცხოველთა სხეულის კრთვეარობა ავით-
მყოფობის მხრივ.

მას შემდეგ რაც გამოიჩინა, რომ ადამიანის და საქონლის ქლეკი ერთი და იგივე სენი ყოფი-
ლა მეცნიერებაში განსაკუთრებით ყურადღება მია-
ქციეს იმის შესწავლას, თუ რამდენად ხშირია სა-
ერთო სენით ავთ გახლობა ადამიანის და პირუტ-
ყუთა შორის.

თან და თან გამოიჩინა თუ რა ხშირი ყო-
ფილა ქლეკი ძროხის გარდა ზოგიერთ სხვა შინაურ
პირუტყუთა შორისაც. დღეს ექვს გარეშეა, რომ
როგორც კატა ისე ძაღლიც ადვილად იწამლება
ქლეკიან ადამიანის ნახველით. მრავალი მავალითია
აღწერილი, საიდგანაც სჩანს რომ ძაღლსა და კა-
ტას იმ გვარათვე ეწამლება ფრლტები და სხვა ში-
ნაგანი ორგანოები როგორც თვით ადამიანს; ყო-
ველ მათ მოწამლულ ორგანოში მუდამ კობის ბა-
ცილები აღმოჩენიათ.

მეცნიერებაში მოყვანილია ერთი მავალითი,
რომელიც მოწამობს, რომ მთელი ერთი ოჯახი
ქლეკით ამოწყდა და მიზეზი კი ქლეკის გაჩენისა
ამ ოჯახში ქლეკით ავთამყოფი ძაღლი იყო.

გლახან ინგლისელმა მეცნიერმა Macewen-მა *)
გამოაქვეყნა თავისი ახალი მეცნიერული გამოკე-
ლევა, საიდგანაც სჩანს თუ რა ადვილად შესაძლო
ყოფილა რომ კატას ავადმყოფ ადამიანისაგან დი-
დი-ხველა (ყვიანა-ხველა) გადაედღს.

სრულებით საღ კატას მეცნიერი ერთი კვი-
რის განმავლობაში ასმევდა რძეს, რომელშიაც გა-
რეული იყო დიდი-ხველით ავთამყოფის ნახველი
ერთი კვირის შემდეგ კი ისევ სუფთა რძის სმევა
დააწყებინა.

სულ რამდენიმე დღის შემდეგ კატას გამოაჩ-
ნდა დიდი-ხველის ნიშნები: დააწყებინა ხველა, რო-
მელმაც ისე უმატა თანდათან, რომ ბოლოს ხვე-
ლის პირიდგან რწყევაც მოჰყვებოდა ხოლომე; ბო-
ლოს და ბოლოს კატას როგორც დიდი-ხველიან
ადამიანს აყივლებდა; ამ დროს ხოლომე კატას ისე
უგუბდებოდა სული და იტანჯებოდა, რომ ბრქვა-
ლებით კატას ექიდებოდა. ცხადია აქედგან თუ
რა დიდს განსაცდელს წარმოადგენს ჩვენთვის ამ
მხრივ შინაური პირუტყვი და რა დიდი მორიდება
გემართებს. როგორც შესაძლებელი ყოფილა, რომ
შინაური პირუტყვი ავთამყოფ ადამიანისაგან გახ-
დეს ავთ, ისევე ადვილია საღი ადამიანი შეიქმნეს
ავთ მოწამლულ პირუტყვისაგან.

ერთი და იგივე სენით ავთ გახლობა და სხე-
ულის ერთგვარობა ამ მხრივ მარტო ადამიანის და
პირუტყუთა შორის კი არ არის, არამედ ადამიანის
და ზოგიერთ მწერთა შორისაც არის. დიდი ხანი
არ არის მას აქეთ რაც გამოიჩინა ციებ-ცხელების
გამავერცხლებელი ადამიანთა შორის კოლო ყოფი-
ლა. იმ ქვეყანაში სადაც ციებ-ცხელები მძინე-
რებს, არის ერთ-გვარი კოლო, რომელიც ეკუთვნის
„Anopheles“ ჯიშს; აი ეს კოლო მიზეზი ციებ-
ცხელებისა. როდესაც კოლო უტენს ადამიანს და
ჩაურკობს ნესტარს, ამ დროს ნაკებენ ადგილას სწამ-
ლავს ციებ-ცხელების შხამით, ხოლო აქედგან იწამ-
ლება სისხლი და ამ გვარად ადამიანი ხდება ციებ-
ცხელებით ავთ; იწამლება ადამიანი მხოლოდ მა-
შინ, თუ რომ თვით კოლო მოწამლული ციებ-
ცხელების მიკრობით. განგებ დაიჭირეს საცდელათ
ეს კოლოები და ციებ-ცხელებიანი ავთამყოფები
დააკებინეს, გაშინჯეს თვალთმადილით მათი შიგ-
ნეულობა და მასში აღმოჩნდა მრავალად ციებ-ცხე-
ლების მიკრობები; მერმე კი როდესაც ამ მოშხა-
მულმა კოლოებმა საღი ადამიანები დაკბინეს, ამათ
უმაღ ციებ-ცხელება გამოაჩნდათ. ამ გვარად სჩანს
რომ ადამიანისაგან კოლო იწამლება, ხოლო მო-
წამლული კოლოს კბენით იწამლება ადამიანი.
ამით დამყარდა ურთა ერთობა ადამიანსა და კო-
ლოს შორის. ადამიანი სწამლავს კოლოს და კოლო
ადამიანს.

ამ უკანასკნელ დროს ყველა მეცნიერთა ყუ-
რადღება მიიქცია ერთმა გასაოცარმა სენმა, რო-
მელიც მძინერებს ფერიკოს ზოგიერთ ადგილას,
ამ სენს ჰქვია სახელით: „ძილით ავთ-მყოფობა.“
ამ სენით შეპყრობილი ავთამყოფი ნელ-ნელა ეძ-
ლევა ძილს, ბოლოს ეს ძილი ისე ერევა მთელ
სხეულს, რომ ადამიანი მთელი დღე და ღამე ძი-
ლათ ხდება; თავში, სანამ სენი ჯერ მორეული არ
აქვს, ავთამყოფი საქმელ-სამშელს დრო გამოშვე-
ობს მაინც თხოულობს, მერმე კი ისე უძლურდე-
ბა რომ ძილს ვეღარ ერკვევა და ბოლოს ძილში-
ვე ეპარება სული. ამ სენის გამოსაკვლევათ გაგ-
ზავნილი იყო რამდენიმე სამეცნიერო ექსპედიცია
და აღმოჩნდა, რომ სენის მიზეზი ყოფილა ერთ-
გვარი ბუზი=ცე-ცე,=რომელსაც ამ სენის შხამი
კბენით გადააქვს ავთამყოფ ადამიანისაგან საღ ად-
ამიანი ავთის ნესტარით უწამლავს სისხლს. სა-
შიშია ეს ბუზი, როდესაც თვითონ არის მოწამ-
ლული ამ სენით. მაშასადამე აქაც ადამიანი სწამ-
ლავს ბუზს=ცეცე= და ბუზი კი ადამიანს და
ამით მტკიცდება ურთიერთობა ადამიანის და ამ
მწერის შორის.

ექიმი ბაღრიძე

*) La Clinique № 48

უპიქურს

(ვუძღვნი სსოგნს გოგლა ფახაშვილისას)

ეს სიკვდილი ისეთებს ჰკლავს, რომ მათი ცოდვით იწვის მოყვანი და ქვეყანა, შენ კი, ბედის მოყვებარს, ხელს არ გკდება... მისი ცელის ღირსიკ არა ხარ განა? ვინც სიცოცხლეს შეფუჭრიალებს, ვით ჩირთ, და ცხოვრების ვარს ჰგავს, ჯერეთ გაუშოლეს, მას ამოწმებს, უღროვით ასმარებს, შენ კი გტოვებს, გიორკეცებს სატანჯველს... ვინც აწმყოთი სულდგმულებს და მომავლით სიცოცხლისა ელის დაგვირგვინებს, მას უხუჭებს უღროვით ლამაზ ფილდებს, მიწის აყრის უქველ დაღონებსა... შენ კი ყველა იმედს გაცრუებულს, გულგატეხილს, ნალალატებს შინ და გარ, ახლოსაც არ გვიარება... თუ იცის, უმითოთუ რომ ცოცხლათუე მკვდარი ხარ? მიტომ ვინდა აღარ იყო ამ ქვეყანა, სიცოცხლისგან მხოლოდ ითხოვ სიკვდილისა, რომ ზენურ მკვდრობას ასწილ სჯობდა საღლაის მატლს აძლიეღ ხარკ: შენს წილსა...
თ. მაგმაძე

პრიგაპარის ღვლელი

(ამბავი)

IV

მოულოდნელად ღვლდობის შოგანმ ძილისკაცან ღდა-ღეინს თუ წარმოშობას სრულად ახლად,—მხოლოდ მაქსიმუმში იჩინა თავი გრძობამ თვისი ღირსების განდი-ღებისამ. ეს იყო მიხეზი, რომ იგი მისვლას უმადვე სამრეველოში შეეცადა ღეკტორს მრეველთან ისეთი გან-წყობილებას, რომელიც მოუხრებდა მას ნდობას, სი-ეკარულს და ზტოეს. ხოლო ამ მიხნის მისაღწევად მან დაიწყო ხშირად სსოთლოტხედ გამოსვლას და ამხანაგე-რთი სსუბრების გამართვას მრეველთან. სსუბრების სსკანს უოკვლდობის შეადგინდა იმ ზარტის მოძღვრება, რომელ ზარტისაც მამა მაქსიმე აკუთუნებდა თავის თავს. ღმოკვადებულებას და დასლოკობას მრეველთან იქამდის გულწრფელი იყო, რომელ მაქსიმე მღვდელიც არ უკადრი-სობდა სოფლის ღუქსმაც კი ზურის გატკისას და ღვი-ნიით უეღის გასეველებას სსმრეველოს იმ წარმომადგენე-ლებთან, რომელნიც მას თვის უეკველ თანამოაზრეე-ბად და მომხრეებად მიაჩნდა.

ვერ ისეუგანაჩენის შედგენის დროს, გერნი მრევე-ლთაცანი, ვისაც არ ენახათ და ვერ იცნობდნენ მაქსი-მუს, ასე ღამზაკობდნენ: „ჩეტა ვინ იქნება ი ზრიგა-ვარის ღვდელი?“ „კატო, რატო ისეთი უნდა იყოს ზრი-გავარის?“ „ზრიგავართ ღვდლის ამორჩევა რატო არ-

სად გამოვინა?“ „შენსიარეს თუ შევედე, რო ზრიგა-ვართ ვირჩევე?“ უთოოდ, კანტო ის სსევა ეადისა იქ-ნება, რა კი ზრიგავართ ვირჩევეთ; ღბობდ ახლანდელ ღვდლებს არ ეგვანებათ.“ ასეთი და მრავალი ამ გვა-რი სიტუებები ისმოდა შაჸროდ სხლსში, როცა განაჩენს ღგენდნენ მაქსიმუს შესხეზე. ამისთვის კასაკვირველი არ უნდა იყოს, რომ ინტერესითა და დაგვირგვინით აოვა-ღიერებდნენ მაქსიმუს ზოტიერთი მრეველთაცანი იმ იმე-ღით, რომ „ზრიგავარის ღვდელს“ უთოოდ სსევა რამ განსაკუთრებული ნიშან წყალი და თვისებები უნდა ჰქო-ნობდა.

ხოლო, ვინც იცნობდნენ მაქსიმუს, ისინი ჰგვი-რობდნენ: „როგორ გამოცდილას ხარება (გამოცდილი სსსელი მაქსიმუსი),—არ იყო, თავში ვუფანუნე-ღით ევეღანია; ახლაც კი სიტუვასაც ვერ შეგბოღავს კანო.“

მართლაც რასაც ღამზაკობდა მაქსიმე, სხლბ უს-მენდა, ზირველად, ხმის ამოუღებლად, ვერ უბეღამდნენ სიტუვის შებრუნებას ანუ ნათქვამის განხილვას. მგერამ რამდენიც დრო გავიდა, იმდენი ებეგოდნენ. ხოლო ერთ დღეს, როცა მაქსიმე დაიწყო თავისებურად სს-უბარბი, ღდარც კი ატალეს მას და აქეთ-იქამდამ მიავ-რეს დიდი ხნის მოგუბებული ზანსუბები მასხედ, რასე-ღაც და როდისაც კი ესაუბრნა მათთან.

— არა, შე რო ამბ, ღვდელი, უთხრა ერთმა, ევეღავერთ სსერთო იქნებო, ეს როგორღაც ვერ გ-მივია. ღაიცა მე ვიშუშაო, თოღი ვღვარო და ძქვამ კი, რომელიც მუშაობას ისე გაუბობს, როგორც შაე-ტორს, უნდა მიავტოს მზა სუფარსხედ და შეექნას? იქ-ნება; რაც ეას კერძი იყოს სუფარსხედ, თითონ ძქ-ვიამ მიირჩევა და მე კი მარტო მასს-მასხლები გ-ღ-მომიეღარს.

— მამინ ძქვამისთანა უსაქმური და ეალღანა სხლ-ხი ღდარ იქნება,—მიუგო მაქსიმემ—მამის ევეღამ ენ-და იმეღას.

— მივემსუბიც ხომ უნდა გვიჩნდეს მამინ, რომ სსხრით მივეგრეონ ხოლმე, როცა მუშაობის დროა, სს-მუშაოსხედ, და როცა ჭამის დროა—სუფარსხედ; რო-გორც მესცნავრები ცნობის ფარას ეტეკებან?

— მიერთეველად უნდა გადავიტეოთ—მამ არ ეტ-ეობა? თუ არც სსსელი გვექნება სსკუთარი, არც კარი,—მეტი რღა დაგვჩენია? როგორც მშიერი მგელი და-წანწალებს და, სსცა მოხდება, იქ მიეგდება, ხვირც ისე ვიქნებით; აქ რღა დიდი გამოღანა უნდა!

— აბა მიერთეველს და ნადირებს სწორედ ესღა გვევართ;—წარმოსიქვა მაქსიმემ ცოტაც აღვლეების და გაჭირვების კილოსხედ — რღდგანაც არც განათლება გვაქნება და არც თავისუფლება! მამინ კი ევეღა განვითარებული

და თავისუფალი იქნება და ისე მოაქცევს, როგორც უფროს და უნდა.

— ახ, მეც სწორედ მინდა ვარ ია! თავისუფალი ვიყო, ძალს არავინ მატანდეს მუშაობასზე, ცოლ-შვილი არ მიტოვდეს; მზა-მზარეულად მოკვიდილეს ეველადფერი. საჭმელიც; სასმელიც; ტანსაცმელიც; ფეხსაცმელიც—მერც და ჩემ ცოლშვილსაც და გოგი ვიქნები, რომ ვიშუშაო-ღა?!

— ეგებ რომ არ იყო, მუშაობაც არის და მუშაობაც! როგორ გინდა შუაფერად ახლად მკათათვის დღეში დღლით სდამომდის წაკუსული მუშაობა მთავლისა და ამავე დროს ჩრდილში, მისვენებთ, მუშაობა, თუნდ სარახისა ან ღურჯლისა? ვილა გოგი მინდობებს ენის მკას და სხვა სიმწელი სქამის გაკეთებას?— ეველს ადვილს და სსსამოფრო სსქმეს მიეცნება.

— ჰო, ვთქვით, არც უსჭმური და ეკადანა ხალხი-და იქნება მამს; არც სანძღო სსქმეს დაერადება ვინმე ეველანი ამუშაებენ. ზოგი რომ სადი ჯანის ზატრონი და ბევრის გაკეთება შეუძლიან და კიდევ გაკეთებს; ზოგი კიდევ რომ სუსტია და არ შეუძლიან დიდი სსქმის გაკეთება და ჭანდი-შით კი ბევრ სდლად-მანს აჯობებს; ან ზოგს რომ დიდი ცოლშვილი ჰყავს და ზოგს კი არავინ—ბრალი არ იქნებიან ასეთი ხალხი?

— მამის ცოლშვილიც ხო მსაერთო იქნება! ვიმიე, თელო, ჩვენისთანა უსსურად და ვამი კაცი იქნება მამის სბრადისა. ეკლო, ესლა, თუმიც დამაზა ბიჭი არავარ; მკერამ მკლავში დონე მიქეს და მუშაობის ხალხისი გუელში. ეველს გოგო გამომეკება ესლა ცოლათ. რომელი კი გოგოს მშობლები მიტყვიან უარს? შანსაცა შამიძლიან ცოლისა! მამის კი ე გოგოებიც ხო თავისუფლები იქნებიან; ხო აღარც ჯვარის წერა იქნება მამის, როგორც ამბობენ, და გოგი ვინ იქნება; რომე და შენისთანა, უმცსაერთისა და უღამაზობის დაუგადეს და შეჭეუროს? ისევე ე თჯან ჭობი ძეწკაოსთანა ხალხი იქნება მამინაც მოკვება!

— თქვენ ისე გგონიათ და ჭლანარკობთ დაწყო ისევე მამს მსქამიმე—რომ, თითქოს ესლანდელი ხალხი იყო მამინაც. მამის სულ კულტურულად განვითარებული ხალხი იქნება და იმის, რსხედან თქვენ ესლან ჭლანობთ, სრულიად აჯავი არ ექნება ცსოვრებაში. და თქვენ თუ შეუძლებელად მიგანჩნათ და ვერ წარმოგიდგინათ სსხვა ნაირი ცსოვრება, ეს სულ იმისაგან ჭხლებს, რომ ესლას შენ ჩემობასს ჭეუვსხთ შეტოვებო. მამის კი შენ-ჩემობას აღარ იქნება. კულტურას და სოციალიზმის სულ სსხვა ძალა აქვს: ისინი განსდგურებენ სრულიად ამ შენ-ჩემობას.

— თუ კი ჩვენც აღარ ვიქნებით მამის, მამს უურებს რადიო გავაწვადვ: ეს ისე და ეს ისე?

— არა, ი გურტლას არის თუ რადანც ცოციალიზი, ე დღემამაზსხე ძლიერი და ძალფანის ხო აღარ იქნება?

ე დღემამაზსხე ეველს ბაღას-ბუღასს და სეს და სეხილს ზრდას და ღლას ახლევს ერთხინდა. მკერამ ახა აის მსხლი მოკლიაჯი ძირინ-ფესვიანად და იმის ადგილას; სცდა იმის ფესვები აქვს; სწორედ იქ; ტუქამი ჩარე-მსხლს მოისხამს, თუ ისევე ტუქამს? იმისი არ იყო, კანცისეულს რს მსცვლდის ისე, რომ შენ ჩემობას არ იყო, ჩემი შენისა არ მერჩინოს და აქვადი ჩემი და დაეიდარბას არ იბადებოდა? ცხვარი ხო ზირტუქვას და ეველსზედ მშვიდი სსქმელი. ახა დამუშედი ფარა მირევე თეაზე, თუ, რომელიც კი მათში დონეობა, რქა არ ამოჭკარს უღონოს, არ ეკადლოს ის და მისი ადგილი თვითონ არ დაიჭიროს. ერთხინიო ტუნებისად რამ უნდა გადჩანს მთელი დუნა ხალხის ისე, რომ ერთმანეთი არ დაჩაკონ, ერთმანეთს არ ჭბროყობდნენ და არს სტატუსებდნენ. მესმის, მთავ; და რაგნს! ჰო, ისევე თუნდა ამ სეს უურთო. ერთხინიო მსხლი ასისა? აბი; ზოგი როგორი დამფედრსხულია წითლად და თამამი, ზოგი კი როგორი კუფანს და დწლითკუბული. ე ხის ღერო ხო ერთი და ეველს თავისის ნყოფის ეკ ახლევს დაღასა და სსხრდოს და ეგეც კი უსამართლობასა შერება და ნართულობას ექვს! თუ კი სე მკასა შერება; ადამანებში ამოთესურება ნართულობა და შენ ჩემობას?

— შობს რათ მისდინარ მხარე! ერთი დღემამის შვილები ვერს ვრთებოთ ერთმანეთში: ერთმანეთს თავზირ ვამტერვეთ უბრლო რამ სსქმეზედ და ამოღენს მიღიეთა ხალხი როგორ უნდა მორთიგეს ერთმანეთში?

— მართლდა შენი სიტუცა გლასაც, მკერამ, რს ვინც, იქნება ჩვენ არ გვესმოდეს და მართლს კია რამ იყოს ი ცოციალიზი. ე ცნესელი ხო ღვთის განხილდა და ჩვენთვის ძირეულ სსქმით და სსსარეკლო. სელები რო დაჯამება, მახვალ ცნესლთან, კათობობ და განსება. მკერამ, ახა ზატარა; ძუძუმწოვარს ბავშვის მანებე თავი ცნესლთან. ის გექჩანება ზირდაზირ ცნესლში და თუ სულ არ დაბოჯა, სელებს მანც დამწამს. იმისი არ იყო, იქნება მართლს კარგი იყოს ი ცოციალიზით თუ რა-ღაც და ჩვენ არ ვინთ იმისი მოხმარება უცდინარობის ცამთო. ვინც თაღდანიველად ის ცამიგონა, ტუქო ღად არ მიაციონება, თუ კარგი არ იყო.

— ეჰ, რს ამობ ზერტი; ე ხალხი ხალხის რა-ღაც ჩვენ ბეზნად ვვეილება და ვვატუქვები! აქობა და წიგნი და წერა არ იცანო, ჭგობიათ, ეველსფერს, რასაც ვმტუქვთ, დავაჯერებინათო. რც ქვენიერობა განჩინდა, შენ ჩემობისაგან ჭხლებს, თუ სსხვა რისაცამე; უსამართლობა უთივლად, არს და იქნება და ცოციალები არან ვიღაც, ისინი როგორ მოჭმობენ უსამართლობას? ან ვინ ცამთიონებს ისეთ რამე, რომ სსწული გლესი გაცი თავისი განჩინის დღეს არ სსწულიად?

— ეველს-ეველს, კანტო, და მართლს ე ქვენიერობა რო გადაბრუნდეს, ეველსფერი შეცვალდის და

ამოიფხვრას, ნეტავი მითხრას, ე კავშირულა ღმრთი-
გინებას მითაშის და დაივიწყებს?

— შე... შეკრუთხს კავშირულა მთქმელს—რათ
უნდა დაივიწყო ღმრთი-გინება? შე... როცა შენ ევე-
ლს და ზურს შექმნევი და ზედან წითელ ღმრთის
მიორთვე, გეუბნება ვინჩე ნუ სჯამ და ნუ სჯავო, ჭამ-
სმა დაივიწყო? ძეწვა რომ თვეში ათ წველ ფეხსაც-
მელს ჭვეთავს გეკვა-თამაშობაში, ვინა ჭვეთავს და
ვინ უშდის თამაშობას? კუტლას რომ ამოვინის თუ ანა
ორთად გრომს და ქალაქს გარბის, რომ თრატებში
ანბივოს შავი დლით შატროვილი გროშეობი, ედღის უდებს
ვინჩე, მაცან ნუ ჭმადისნო?... ჩემი ეველი და ზური,
ჩემი თამაშობა, ჩემი თრატებ-ღმრთი-გინება არის.
კუტლას გუნება—თრატებს—ლანთავს, ჩემი გუნება
ღმრთი-გინებას. კუტლას თავისი სიამოვნების გულისა-
თვის შავი დლით ნაშოვნ გროშეობს ჭმადის, მე კი
ანაიერი მესხრება სიამოვნების მისაღწევად. მე რამე-
ნადღება, თუ შენ გეწეინება, რა გავღმრთო: შენი დე-
დას სულის ქლიტის გასაღება... მე ხომ მიამება და ჩემ
ჭიან გავახებო.

კავშირულას სიტყვებში მთლიან არიგ-დარბავ ხალხი
და ამის შემდეგ დაიწყო ღმრთი-გინება სვეთ რამეებსად,
რის ღმრთი-გინება ადარს ღმრთი.

ამ საუბრის შემდეგ უნდა შეიწყვალა მასიში მრე-
ვლის თვალში. ეველას ის დირსებანი, რასაც მრეველი
აწერდა მასიში დღეღეს თავისი წარმოდგენაში, ჩამოე-
ცდნენ მის და ღმრთი იგი იმად, რაც იყო სინამდვი-
ლით. ახლა იგი ეველასთვის მარტოდ-მარტო „ზირი-
გარის დღეღეი“—და იყო; მისი სიტყვას და დარბობას
უურს ღმრთი არ ათხოვდა; ეველას აბუხად ეიადებო-
და. ეს კიდევ მარტო რიგად საწყობარ არ იყო მასიში-
სთვის, რომ შედგებდა ამ ცანქობას მარტოდ-მარტო
ზარდალი არ მიჭყოლოდა. განწყობებულებას თავის ნებით
ადარბინ აძღვედა და თათონან ვერა სთხოვდა, რადგა-
ნაც წინადვე შემიადო სვეთი დაწყობილება მრეველში.
ხოლო სურველი შემოსაღლის გადადებისა, რომელიც
უნდადა განებო მიმდინებანი თავისიში, არ იმთხობდა და
მისი-გინებას არ აძღვედა მას. დიდ სთვებებულებს მიერ-
ნენ ცოლ-ქმარნი. ხშირად ჭქონდათ ხოლმე ბჭობა-რეკვა
მასად, თუ როგორ უშეღმოს და მოუთაროს ამ საქმეს.

რასაკვირველია ფოფოლიამ ისარგებლა ამ ხელსა-
ურელი შემთხვევით, რომ გამოეთქვა ქმრისთვის თვისი
გულის წყობას მასად, რომ ამ უკანასკნელს მარტოდ
იკისრას ხელმძღვანელობა მრეველის და არა მისი თანამ-
შრომლობითა და ღმრთი, რაც უთუოდ ნაყოფიერი
იქნებოდა და რასაც ანასადეს არ მიჭვეობდა სვეთი
არასურველი შედეგი. მაცანამ მინან სამაჯიერი არ
გადაუსხდა ცოლმა ქმარს; ზირიქით თავისი რჩევა-მოთი-
ქრებით ძრეველ დაქმნადა კავშირულ მდგომარეობიდან
განთავისუფლებამში.

ბევრი ბჭობის და ფიქრის შემდეგ გადაწყვიტეს
სისრულეში მოეყვანა მასიში თავისი შექმარ სოფელ
გვერდის დღეღეს შესახებ. ვარდა იმისა, რომ ამით
ამოთერდა ჭრებანი თავისი ერთ დროს მხატვრისა, სი-
რეველშიც კარგში ჩაყვრილია. გადაწყვიტოლები სი-
რულეში მოეყვანა მალე შეუდგა მამა მასიში. ბევრი
ადარს ახანა, დაიწყო სიარული და მივიდა სოფელ გვე-
რდის მმრთველებთან. მართავს გამოკობა სოფელ გვერ-
დის ამ დროს სანი ახალგაზდა სოფელის სელში იყო.

1

ოსიკო (ოსიკო ეთიომცხაშვილი) ორი წლის ბე-
ჭო გავიდა თავისი დედას, გათხოვილი მორე ქმარზედ
მეზობელი სოფელში. როცა იგი მოახარდა, მამინაცვალ-
მა სსსოფელ სოფელში მისცა— ჩემი სულის გულისთვის
კანად ვაქნევი სოფელ-ოსიკოსა. ოსიკომაც შეარქვალა სწე-
ლას სოფელში და იმევე სოფლის მივიტანა მივიდა შე-
ვირდათ; ხოლო არ გასულა დიდი დრო, რომ მივიტან-
მამინაცვალმა ისევე მივიტანა მივიყვანა ახლა სამაჯრო
ქალაქში. მაცრამ რაკი თავისი სელობას არც აქ უღალატა,
იქიდაც მალე გამოავლია.

ამის შემდეგ ოსიკო მამინაცვლის სხლში დატო-
ვდა. როგორც „ნასწავლი“, გარდა ვაჭრობისა, სხვა
არაფერ შრომას და საქმეს არა სთვლიდა იგი თავისი
შესაფერად და სკადრისად. ხოლო, რაკი ვაჭრობის ას-
პარეზზედ ორჯელ ფეხი გადაუბრუნდა და ადარს სად იდებ-
დნენ, იმეფობდა უსაქმოდ. უსაქმობამ კი აიძულა იგი
დაახლოვებოდა რომაიულ ნადგებულ თავისი ახალგაზ-
და ძალეუ-მიმისცოლს (მამინაცვლის ძმის ცოლს.)

ოსიკოს ამისთანა საქციელმა დიდი სიმწუხრე მი-
აქენათ მამინაცვალსაც და დედასაც და ოჯახიც სსმინ-
ლად აძღვედა. აძღვედა მთელი სოფელიც, როცა საქ-
ვერდელ გამომუდგანდა და გამოაქარაგდა ეს ამბავი;
რადგანაც ოსიკოს არაფრის სთვლიდა სოფელში ოჯახის
უცხოდა და ეველანი უეურებდნენ, როგორც ხმადვედ შეიღს
ოჯახისას.

ამ ამბის შემდეგ ოსიკო გამოჭდენენ ოჯახიან-
ნაც და სოფელიდანაც. იგი დაბრუნდა თავისი სსმინობლო
სოფელში და სოფლის მწერლობა ჩაიგლო სელში; მაც-
რამ აქაც დაეცნა საქმე. ვერ გამოდგა იგი მცოდნეთ
თვისი თანამდებობისა და ნაწილის ბოჭულების განკარ-
გულებით იძულებული იყო სხვისთვის გადებდა ეს თან-
ნამდებობა. მეტი გზა ადარს დარჩებოდა—ბიძგის (მა-
მის ძმის) დატოვება და იუშადან დგავ თავისი მონაწილე-
ობაზედ. შეეფიქრებულმა ბიძგის შეისყიადეს მისი მონა-
წილეობა და ჩამადრეს ფულად თავისი კეთილი.

ერთი კარგად მოაზრანა ოსიკო ბიძგისაგან აძე-
ბული ფულებით და „გასუსა ხელი“, როგორც სოფელ-
ლები ამბობდნენ, გოგონას და ზატარძლებს. ისე გა-
ტემადა. დახელოვანდა ამ საქმეში, რომ იმისთვის არა-

ფერი სიძნელეს არ წარმოადგენდა არც ტუეში, არც გუ-
ნახეში, არც სსხლებში, როცა დაიგულედა სსხლს უკ-
ცურად, ზატარძლების თუ ქალწულ ქალების ხელში ჩა-
გება; ვინც თუ თვალში მოუვიდოდა. თითქოს ბედონ
უღმობა მას ამ სსქემით. თავის დღეში წინაღმდეგო-
ბას, თუ არ თანხობას, ვერა ჰქონებოდა ვერაფერში და
არც არავის გამოუცხადებდა, რომ ძალადობა იმხანა მ-
ზედ. მიზნები ამის უთუოდ ის იყო, რომ თუმაც ოსი-
კო არ იყო ბუნებით ლამაზი, მაგრამ, რადგანაც გამო-
იწინააღმდეგებოდა და განებდა თავსაც ილამა-
ზებდა, მაინც „ღამაზ ბიჭად“ თვლებოდა გოგოების
და ზატარძლების თვალში. ბევრი სხვა უმწველი ბიჭონ
გატემა ამ ხელმანაში: ზოგი მიმდინარე ხელმძღვანელო-
ბით, ზოგიც მიხედულობით და წმინდაობით გაუხდა
მიმდევრად. ისე მიეჩნეა და გაუხდებოდა ზატარძლების
გულსათვის სსხლებში შეჭრა და შეგარდნა, რომ შემ-
დგეში უზატარძლოდა უქალწულო ქალის სსხლებსაც ეს-
ტუმრებოდა ხოლმე. თუმაც კი ესეც აუცილებელ სსქი-
რობას შეადგენდა მისთვის. მას უნდოდა დროების გა-
ტარება თავის სწორ ამხანაგობთან და ამოცნობთან,
რომელთა რიცხვშიც, რაც დრო გადიოდა, მთი იხრებო-
ბოდა; ჩანდა დასურვასაც სოი ვერ უღალატებდა. ყოველ
ამისათვის კი სსქირო იყო სსშუალება. და აი სწორედ
სსშუალებათა მისწრაფებელ წყაროდ ოსიკომ განხდა სსხ-
ლების, მარნების და სსქემების ტრეხა-გაქურდვა. შემ-
დგეში ეს წყარო სსშუალებათა მომართვისა და იღრობის
და გადიდა მითი, რომ თვისი მოქმედება გადიტანა
მსხობებელ სოფლებშიც. ერთი სიტყვით ოსიკომ სულ
ცოტა სხის განზრახვაში სოფელს გაგონა და დაანა-
გა ოს, რაც თავის დღეში არვის არც უერთი გაგონა
და არც თვალთ დაინახა.

თუ ზოგაერთი ხსლ-გახდა და უღალანა ჭაბუკი
თანაგრძნობდა ოსიკოს და იღვალად ჰქონდათ დასსხე-
ლებული იგი და მისი ქვეყანა; ძველი ხსლხი და მომე-
ტრებული ნაწილი ხსლგახდობის, (რომელიც უფრო
ტრეხს და მინდობში ადამებდნენ) გულ-მდგომარეობი უმე-
რებდნენ ოსიკოს და ბრახი მისდობდა, რომ იგი და-
უსსრულად აუპირებოდა ზატარძლებს და გაუთხოვარ ქა-
ლებს და ჰრეყნიდა ხსლგახდობას. ბევრჯერ სსსოფლო-
დაც უფილად ღამარაკი და რჩევა მახუდა, თუ რა ხა-
ირად გეშველით სსქმისთვის, მაგრამ ღამარაკი და რჩევა
ხსლხის, ოსიკოს ბელხუდა, ყოველთვის უმეღვალ თავ-
დებოდა.

ხოლო ბოლო დროს სოფელს აუკრო მოთმინების
ფილად; მოახდინა სსსოფლო კრება და დადგინა გან-
ჩენი, რომლითაც სსსოფლებს სოფლის მცხოვრებლებს
მთავრობის ოსიკოს გადასახდობას სსდმე შორ ქვეყანაში.
მაგრამ ოსიკომ ბედმა აქც იმუშავა ჭირ განჩენი არც-
კი იყო ხელმძღვანელი სოფლებებისაგან, რომ უნდად
დაჰბერა ხსლდი მოძრაობის ქარბისხსლდი და ამ ქარბისხსლ-

მა-კი სულ სხვა ნაირად დაატრიალა ჩარხი ცხოვრების
სსსოცადოდ და ოსიკოსი კერძოდ.

VI

ესაუმა (ერაზმის ბრძანებით) მეცხვარე მამამ ზატ-
რამითვე წაიყვანა ცხვარეში.—მინდა ახლავე შევაჩვიო
მწვეთისმასაო;—უბრუნებდა იგი ცოლს.—ისევე მწვეთს
კაცს თუ უღვაც უღვაც სული, თორემ ანა რა ურას ხენა-
თესვაშიო. ჩაჰკრიკატებს კაცი შუე მწვეთს, გრძობის, ჭი-
ს და დონეს იტლებინებს და ხელში-კი არაფერი უჭი-
რავს; აი თუნდ ჩემი სსხდოკრება ავიდოთ ამის მაგა-
ლითადაო. მართალია სსმწვეთისსსხდოკრე სდევს სსხდა-
სსხ ჩარხად, მაგრამ თავის დღეში ისე არ დახარალებდა
მწვეთსი, რომ ჭრის გარეცხის და მანდაც და მანდაც შ-
ვი მწვეთს მომუშავეს არ აჯობოდა. ჭრისას და დონის
დახოცვას და შენახვას კიდე სხვა არის: მწვეთსი მუდამ
უღალანდა დადის ჭრ-დონე დასვენებულთა. მეორედ
ეს, მწვეთსი მთახუდა რომ მიდ-მოდის, ბევრს ავსა და
კარგს ჰხდებდა; ბევრი ავი და კარგი ესმის; თვალს
ახლად გულს აუთვლებს, იღვინებს, იფხიკრება: ვატრო-
ბას ესმევა და გამოცდილებას იძენს.

ათი წლის ერამანი მამამ მთახუდა აიყვანა, იგი
ძრიელ ხსრებდა და ატრეტებოდა მოჰყვანდა მამა თავი-
სი ტეტიტო და მოხერხებულა ქვეყთი სსმწვეთსი მოღალ-
აში. აის წუქვის შვიდი უთუოდ უნდადი ვინმე გაძოვას;
ანა შეხედეთ, თავისხუდა უფროსის და გამოცდილ-მწვეთს-
ისეს არაფერში ჩამოყვანდებოდა! ამოდის ხსლმე მამა
სული მეტი-მეტი სსამოხუდასსსხდოკრება გამოწვეულა დიმი-
ლით. მხოლოდ ხსნ მოკლე იყო მისთვის ეს სსამოხუდა-
ბითი დიმილი.

ერთ ზაფხულს, როცა მამამ უველიდა წამოდიო
მთადამ მამის, ერამანმა რამდენიმე თოხლი გაყიდა;
მხოლოდ მამის, როცა იგი დაბრუნდა მთაში, დეჰმდა—
უთხრა, ნადრამა მომსელიტაო. მამამ მანდაც სუეტო-
თინი და კარვადე მაამყავა— ჭერ ლწირაკია, მიწას არ
ამოჰმდა, ეს ჩილინა, როცა წამოხდებოდა ხსსულ ხელი და-
მანანანა სსმწვეთსსოხუდა— შეჰხილათ თავისს ამხანაგ
მეცხვარეებს. ერამანმა აი ოსთ შეურჩხებოდად მიიღო
მამისგან ცემს, რომ მეორე დღესვე, როცა სხვა მეტ-
ხვრებთან ერთად ცხვარი გარკვა შინადგან სსდოგარ-
ხუდა, ჰკრდა ჭრელი და გადავიდა თუ-მეცხვარეების ბი-
ნებში. მთადამ ბრძოთ თუშობის ცხვარესვე ჩამოჰყვას. მე-
ცხვარობას თავი ანება; სსხლშიც აღარ მოსულა. წავი-
და და ერთ თავდადმეილს შეძროხედ დაუდგა.

თავადს შეძროხებდად მომეტრებულ ნაწილად თარ-
ქამა-თათრები ჰქვანდა; ამათ დაუხსლოვად და დაუმე-
ტობრდათ სულად და გუელად ერამანმა, რომელიც უფ-
რესუდა! მორბოდა. ამხანაგების შემწეობით უსსქეში ისე
შეისწავლა თათრული ღამარაკი, რომ თათრული ვერ
არჩევდნენ; მათივე სსშუალებით გატენდა ბევრ სხვა თათ-

5
10

რებსაც ეახსნ-ბორჩალოში. ამ განცხადებას კი მოჰყვა შედეგად გემუდამებული ქურდობა ცხენებისა და სხვა ოთხფეხი საქონლის როგორც სოფელ გვერდულში, აგრეთვე მისი მეზობელ სოფლებშიც. ესეუმა ვეგად ამ სოფლებში განიხილავებოდა: ავანტირების მოვლემას შედეგად მიზარდა სოფელ ოთხ-ფეხისა და გადაცემის სელში ესუშისათვის; ეს უკანასკნელი მთაქნევედ სოფელში მთარულ საქონელს ეახსნ-ბორჩალოში. დიდ-ძალი ცხენი და სხვა ოთხ-ფეხი საქონელი გადაეკა მან ამ მხარეებში როგორც სამომბლო სოფლიდან, აგრეთვე სხვა სოფლებიდან; —თავისი მშობელი მამაც კი არ დანდოდა და მისი ცხენებიც უძის ბორჩალოში.

განცევა ესეუმა ქურდობით მთელი მხარა და უფრო კი სოფელი გვერდული. ვეგად იცოდა ამკარად ვინც იყო ქურდი, ვისაც მიუდიდა ნაზარევი საქონელი განსადებლად, მაგრამ სულ ჩსანკადი სახუთი არავის ჰქონდა; რომ ესეუმა და მისი ამხანაგებიც მსუსის ტუბაში მიეცათ. მხოლოდ ბეერი კი, დამკარგავი საქონლისა, მიჰმართამდა სოფელ გვერდულს და სისხლად, რასკვირეულია დიდი სანაზარელოსი დაზარებთი, რომ მოენახა დაკარგული საქონელი, რასაც ძრეულ ადვილად მოულოდდა იგი.

ესეუმა ისე გაეწევა თათრებში ცხოვრებას, რომ რამდენსმე წელს თავისი სამომბლო სოფელში ფეხი ჯადრ დეუგამს. მამინაც კი არ მოვიდა სოფელში, რცა მამის სიკვდილი შეიტყო. სოფლ მამის სიკვდილის შეიდეგ დაიწყო სანდლისან მოსვლად სოფლად; მაგრამ ისე რომ არც მას იცნობდა ვინმე სოფელში ზარდად (იცნობდნენ, როგორც გამოჩინად ქურდს) და არც ის იცნობდა ვინმე (გარდა თავისი ავანტირების, რომელნიც არ აჩნდნენ სისხლათი მისთან ჩანებობას). აგრეთდა ორსამა დღე სოფელში ეუდიავთ და შეიდეგ ისევე მიემგზავრებოდა „თავისის“ თათრებთან. ბოლო დროს ცოლიც შეართო; მათიყანა თავისი სამომბლო სოფელში, მაგრამ ვერც ამ ცხოვრებებში მოაშინაურა და მათარუნა იგი სოფლისკენ. ცოლი მისი ცხოვრობდა დედამითლთან, და მახლებთან, თვითონ კი ორსამ თვეში ერთსულ თუ ქეეეებოდა მას, ისიც ძრეულ ცირტა სხით.

ცოლის ბედმა იმეუმა, თუ ესეუმა უბედაობამ, ამ უკანასკნელს შემოაკვდა ერთი თათარი. მოკლეულის ჩათესაეუმა გადასწვიტეს სისხლის ატება და დანდეუდნენ მას მოსაკვად, სიკვდილისაგან გადასარჩენად ესეუმა გადასწვიტა სოფლისათვის შეეფარებინა თავი და ამისთვის დაბრუნდა სოფელში სამუდამოდ. ეს მოჰხდა სწორედ იმ დროს, როცა დაიწყო ახალი მოძრაობა.

VI

მის პერუსევიდს ტეოდისიდან ცოლის ძმა (მეგრული—ნარტო) ეწეა სტუმრად თუმცა დაც და დის ქმარც სულს უწეობდნენ მას ეტარებინა „ქალაქური დროება“, რაც ხან მათთან სტუმრად დანჩა, მაგრამ სტუმარი მანც არ იყო კმაყოფილი მასმინდებისა და ნამეტნავად მათი „ცხოვრებისა“ მით უმეტეს, რომ ვერავინ უშეფუნეს ამისხანად დროების გატარებაში.

—სარწო გაბადათ და მოხმარების შნა კი არა გაქვთო, ეუბნებოდათ სოფელ იგი სიძესა და დს—თუ თქვენ არა გაქვთ შნა თქვენი ქონების მოხმარებისა, შეილება მანც ისე უნდა გატარდეთ, რომ იმათ მანც მოიხმარონ ჭკვიანურად თქვენი სარწო-სანადებელი და „განსალებულად“ იცხოვრონო. ამისთვის მსქრუა (უფროსი ვაჟიშვილი მასისი) მე უნდა წავიეყანო ჩემთან და ჩემებურად; ქალაქის ეიდახედ და გემოვნებახედ უნდა გატარდეთო.

და მისი თანხმობის აღსადებდა ამხედ, სოფლი იგი დიდ უარხედ იდგა და ეუბნებოდა:—რას ამბობ კაცო? ერთი ორი წელიწადიც, და ბიჭი მესრეობას შეიძლებს, მხარში ამომიდგება და როგორც ძმა სულს დამსმარებს და შენ დაცანებუბ? ან ესდა რო ეგ ქალაქს გამოეკავანო, ე სორები და ცხერები ვიდან მივაზარო? სხვა კაცი დაეკვირო მთ მოსაკვლად? აბა, რა უკვან, აქ ჩემთვის დამსმარებელი სელი სწორო იეთს და შეკი ის სხვანს დაუთმო, ნემსხედ ძიყის აეება ასწაველი მეთქი!

მეტრ-მოყვარე

ქმსარობი

მას მიულოცავ, მე, ქრისტეს შობას ვინც რომ ასრულებს წმინდათ მის მსენებს; ვინც უქდადებებს ხალხს მეგობრობას მძბას, ე-ლობას, თავისუფლებას.

ი. გრიზაშვილი

მუშა.

კაპიტალიტი.